

TERVISE ARENGU INSTITUUDI ARENGUKAVA 2016–2020

1. Sissejuhatus

Tervise Arengu Instituut (TAI) on riiklik teadus- ja arendusasutus, mis tegeleb rahvatervishoiu teadustööga, haiguste ennetamise programmide ja tegevuste väljatöötamise ja elluviimisega ning tervisedendusega.

TAI vastutab Eesti riikliku tervisestatistika ning seitsme rahvastikupõhise registri ja andmekogu haldamise eest.

TAI loodi Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudi, Eesti Tervisekasvatuse Keskuse ning Rahvatervise ja Sotsiaalkoolituse Keskuse ühendamisel, et suurendada tervisevaldkonna teadustegevuse sidet ühiskonna ja poliitikakujundamise vajadustega ning rahvatervishoiu arendusprogrammide tõenduspõhisust. TAIst on kujunenud ühiskonnas tuntud asutus, kus rahvatervishoiu arendustöö prioriteetide suunamisel ja rõhuasetuste määramisel tuginetakse teadustööle ning avaldatakse hindamiste tulemusi. See võimaldab TAI-l teenida ühiskonda paremini ning on teadmise- ja tõenduspõhise tervishoiupoliitika kujundamise aluseks.

Arengukava määratleb TAI peamised organisatsioonilised eesmärgid lähiaastateks ja nende saavutamiseks vajalikud tegevused. Arengukava lähtub „Rahvastiku tervise arengukavas 2009-2020“¹ kinnitatud eesmärkidest ja prioriteetsetest suundadest, samuti Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegiast

2014-2020 „Teadmistepõhine Eesti“², mille siht on kasutada juba saavutatud teadusvõimekust Eesti arenguks ja majanduse kasvuks.

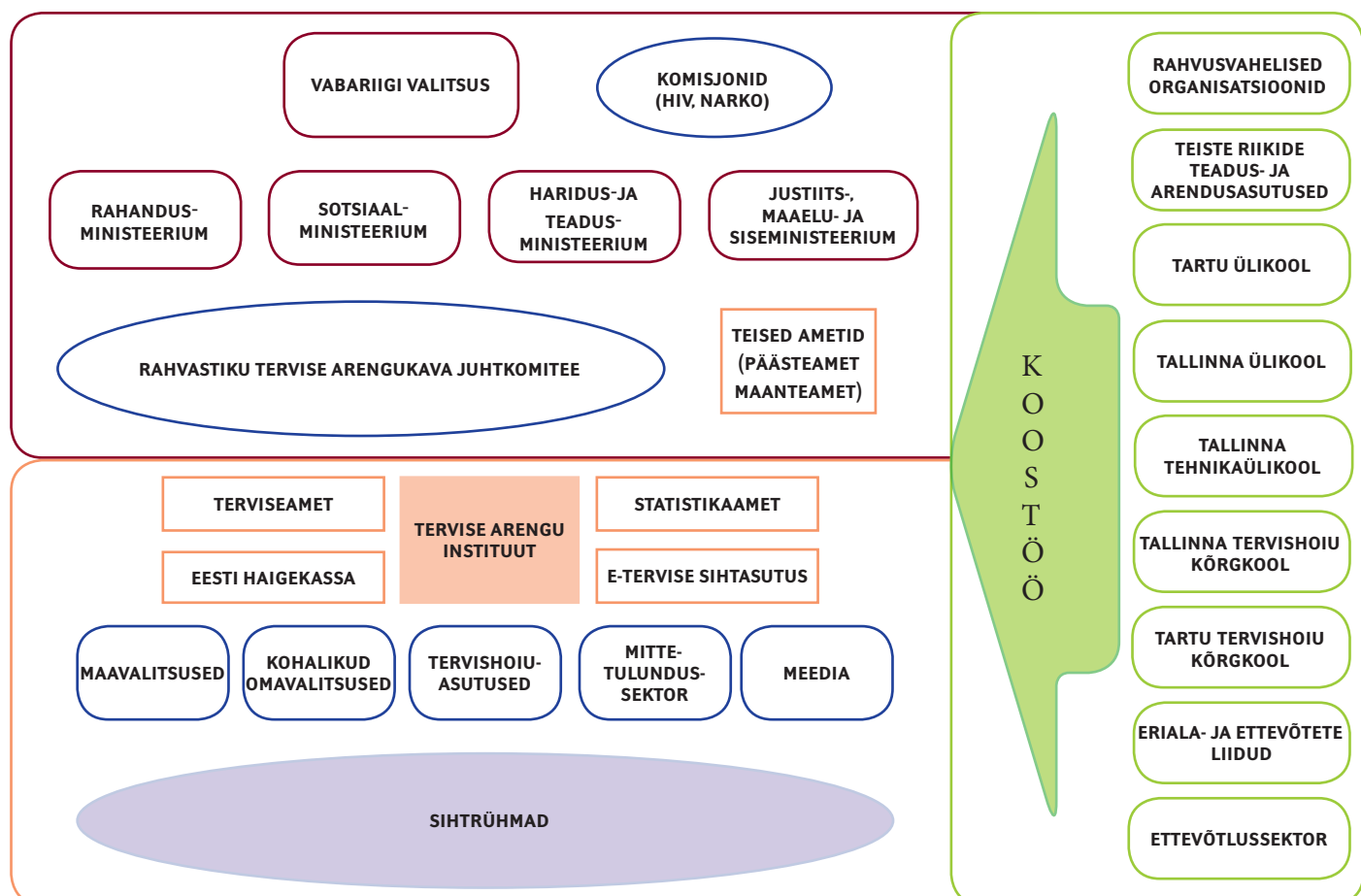
TAI on Sotsiaalministeeriumi hallatav teadus- ja arendusasutus, mille tegevust rahastatakse riigieelarvest, sihtannetustest, TAI majandustegevusest saadud tulust ja muudest välisallikatest. Riigieelarvest rahastatakse TAI-d sihtrahastamise, riiklike teadus- ja arendusprogrammide ning uurimis- ja arendustoetuste kaudu. Sotsiaalministeeriumi kaudu kaetakse riigieelarvest taristu kulud, riiklike tervise- ja sotsiaalvaldkonna programmide ja arengukavade elluviimise kulud, samuti tervisestatistika tegemise ning riiklike registrite ülalpidamisega seotud kulud.

TAI viib tervise- ja sotsiaalvaldkonna tegevusi ellu Sotsiaalministeeriumi eestvedamisel koostatud „Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020“ kohaselt. Teeme tiheadat koostööd teiste Sotsiaalministeeriumi valitsemisala ametitega (Terviseameti ja Raviametiga) ning muude ministeeriumite ja nende allasutustega. Nii teadus- kui ka arendustöös on TAI partneriteks ülikoolid, rakenduskõrgkoolid, eriala- ja ettevõtete liidud, ettevõtlussektor, teiste riikide teadus- ja arendusasutused ning rahvusvahelised organisatsioonid. TAI kuulub asutajaliikmena rahvusvahelisse Rahvatervishoiu Instituutide Assotsiatsiooni.

TAI peamistest koostööpartneritest annab ülevaate allolev joonis.

¹ Kinnitatud Vabariigi Valitsuse 17.07.2008. a protokollilise otsusega nr 29.

² Riigikogus 22.01.2014 vastu võetud ja Vabariigi Valitsuses 3.09.2014 kinnitatud rakendusplaan aastateks 2014-2017.

2. Missioon, visioon ja väärtused

Missioon

TAI loob ja jagab teadmisi, et tõenduspõhiselt mõjutada tervist toetavaid hoiakuid, käitumist, poliitikat ja keskonda eesmärgiga suurendada inimeste heaolu Eestis.

Visioon

TAI on Eestis ja rahvusvaheliselt silmapaistev rahvatervishoiu ja sotsiaalteaduste kompetentsikeskus, kus uurimistöö on tihedalt läbi põimunud arendustööga. TAI tegevuse tulemusel on aastaks 2020 tervisepoliitika tõenduspõhine, inimesed käituvad terviseteadlikumalt ja elukeskkonda kujundavates otsustes arvestatakse mõjuga tervisele, et seeläbi suurendada hea tervisega elatud aastate arvu.

Põhiväärtused

TAI töötajad peavad oluliseks järgmisi väärtusi ja lähtuvad neist oma töös.

Koostöö. TAI töötajad tegutsevad meeskonnana ühiste eesmärkide nimel ja üksteist toetades. Meie töötajad on usaldusväärsed partnerid tervisedenduses ja teadustöös ning edukad rahvusvahelises koostöös. Nad loovad aruteludeks ja oma eesmärkide elluviimiseks aktiivselt koostöövõrgustikke. Loomes ja väärtustame ühiseid traditsioone.

Pädevus, pühendumus ja sihikindlus. TAI töötajatel on head erialased teadmised ja oskused, mida nad rakendavad oma igapäevatöös pühendumusega. Meie pädevust tunnustatakse nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt. Me toetame pidevat ja sihipärast isiklikku ja organisatsioonilist arengut, lähtume oma tegevuste ühiskondlikust kasust ning oleme suunatud tõenduspõhisusele ja tulemuslikkusele.

Avatus ja loovus. TAI töötajad on avatud uuendustele ja muutustele. Me otsime ja pakume uusi lahendusi ning julgeme kasutada ja kohendada innovaatilisi lähenemisviise vanadele ja uutele rahvatervise probleemidele vastamiseks.

Austus ja sallivus. TAI töötajad peavad vastastikust lugupidamist oma töö tingimusteta eelduseks. Oleme eelarvamustevabad, hoolime teistest ja endast ning tunnustame ja väärtustame iga inimest. Me kuulame ja informeerime üksteist, arvestame teiste seisukohtadega ning peame oluliseks dialoogi. Me väärtustame tervist.

3. Peamised tegevusvaldkonnad

TAI peamised tegevusvaldkonnad on:

- rahvastiku terviseseisundi ja -mõjurite uurimine ja hindamine ning riikliku tervisestatistika koondamine ja avaldamine;
- tervise ja sotsiaalse heaolu edendamine;
- tervist mõjutavate sekkumiste ja tervist edendavate programmide väljatöötamine ning tervise- ja sotsiaalteenuste ja koolituste korraldamine;
- tervisepoliitika tegijate nõustamine ja mõjutamine.

Rahvastiku terviseseisundi ja -mõjurite uurimise ja hindamise ning riikliku tervisestatistika koondamise ja avaldamise valdkonna põhitegevused on:

- rahvastiku tervise ja tervisekäitumise uuringute tegemine;
- epidemioloogiliste uuringute tegemine;
- riskirühmade uurimine ja riskikäitumise hindamine;
- haiguste esinemise ja mõjurite uuringute tegemine;
- tervise- ja tervishoiustatistika koondamine ja avaldamine;
- terviseandmete ja haiguste rahvastikupõhine registreerimine ja kogumine (meditsiiniline sündneregister ja raseduskatkestuse andmekogu, narkomaaniaravi andmekogu, toitumise infosüsteem, surmapõhjuste register,
- toitumise infosüsteem, tuberkuloosiregister, vähi sõeluuringute register, vähiregister);
- ennetus- ja sekkumistegevuste tulemuslikkuse hindamine;
- tervisestatistika ja -uuringute andmebaasi haldamine, sh andmete avaldamine.

Tervise ja sotsiaalse heaolu edendamise valdkonna põhitegevused on:

- terviseturundus, sh tervisealaste sõnumite ja sekkumiste väljatöötamine ning sihtrühmani viimine rahva tervise hoidmise ja parandamise eesmärgil, kasutades sihtrühmakekseid ja tõenduspõhiseid strateegiaid;
- tegevuskohapõhine tervise edendamine ja haiguste ennetamine koolieelsetes lasteasutustes, koolides, töökohtadel, kohalikes omavalitsustes jm; koolituste korraldamine ja ajakirja Sotsiaaltöö väljaandmine.

Tervist mõjutavate sekkumiste ja tervist edendavate programmide väljatöötamise ning tervise- ja sotsiaalteenuste ja koolituste korraldamise valdkondade põhitegevused on:

- HIV-nakkuse ja narkomaania ennetamine ning kahjude vähendamine;
- alkoholi, tubaka ja narkootiliste ainete tarvitamisest tingitud sõltuvushaiguste ravi ja rehabilitatsioon;
- tervisenõustamisteenuste arendamine;
- tugi- ja eneseabiteenuste pakkumine;
- vähi sõeluuringute korraldamine;
- tuberkuloosi ennetamine ja ravi;
- hoolekandekoolituste pakkumine.

Tervisepoliitika tegijate nõustamise ja mõjutamise valdkonna peamised tegevused on:

- terviseetmaliste eksperdi hinnangute andmine ja analüüside tegemine;
- terviseetmaliste tegevuste analüüs ja neile hinnangute andmine;
- tervist mõjutavate strateegiate, programmide ja tegevuskavade koostamine, ravijuhendite teemaalgatus ning osalemine ravijuhendite koostamises;
- eetilise hinnangu andmine tervisevaldkonna teadusuuringutele.

4. TAI strateegilised eesmärgid

„Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020“ üldeesmärk on tervena elatud eluea pikenemine haigestumuse ja enneaegse suremuse vähendamise kaudu. Üldeesmärgi saavutamise prioriteedid ning nendest lähtuvalt ka vahendid on jagatud viie teemavaldkonna vahel. Need käsitlevad sotsiaalse sidususe ja võrdsete võimaluste suurendamist, lastele tervisliku ja turvalise arengu tagamist, tervist toetava elu-, töö- ja õpikeskkonna kujundamist, tervislike eluviiside

soodustamist ning tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkuse tagamist.

TAI teadustöö ja rahvatervishoiu tegevused toetavad valdkonna üldeesmärki: tervena elatud eluiga on Eestis aastaks 2020 pikenenud meestel keskmiselt 60 ja naistel 65 eluaastani ning eeldatav eluiga meestel 75 ja naistel 84 eluaastani.

„Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020“ üldeesmärgi täitmiseks on TAI strateegilised eesmärgid aastaiaks 2016–2020 järgmised:

- teha kõrgel rahvusvahelisel tasemel teadustööd ning kasutada seda sisendina ennetustöös ja rahvatervishoiu programmide tulemuste hindamisel;
- parandada koostööd ennetustegevuste ning kommunikatsiooni, seire ja hindamise ning teadustegevuse vahel;
- pakkuda läbimõeldud ja pikaajaliselt kavandatud teabe jagamist ning teha lobitööd tervisevaldkonna otsuste mõjutamiseks;
- luua organisatsiooni tõhusust ja valdkondlikku meeskonnatööd toetav struktuur ja töökorraldus.

Olulisimad edutegurid strateegiliste eesmärkide täitmiseks on:

- töötajate erialane kompetentsus;
- töötajate hea omavaheline koostöö;
- selgete sõnumite edastamine organisatsioonist väljapoole;
- stabiilne rahastus.

5. TAI peamised arengusuunad aastani 2020

Aastatel 2003–2009 oli TAI arendustegevuses peaarõhk HIVi ja narkomaania valdkonnal, alates 2009. aastast on järjest kasvanud tubakatarvitamise, alkoholi liigtarvitamise ja toitumise valdkondade tähtsus nii teadus- kui ka arendustöös. Veel on ette näha vaimse tervise valdkonna olulisuse kasvu. Üha enam suureneb teadus- ja arendusasutuste, ettevõtjate ja riigiasutustega tehtava koostöö tähtsus.

TAI on defineerinud järgmised arenguprioriteedid, mille täitmine võimaldab paremini vastata ühiskonna ootustele ja vajadustele.

1. Teiste teadus- ja arendusasutuste ning erasektoriga ühist tööd toetavate koostöömodelite struktuurne väljaarendamine ning organisatsiooni tõhusust ja valdkondlikku meeskonnatööd toetava struktuuri loomine. Uute ülesannete lisandudes on TAI struktuur kujunenud horisontaalseks (töötajad on jagunenud 19 struktuuriüksusse) ning on tekkinud vajadus analüüsida, kas see toetab eri üksuste koostööd, teabe liikumist ja pädevuse parimat kasutust. Vajaduse korral tuleb töötada välja ja viia ellu ettepanekud struktuurimuutusteks ning analüüsida keskastme juhtimistaseme tõhususe suurendamise võimalusi.
2. Analüütilise võimekuse ja terviseandmestiku kasutatavuse parandamine. Praegu kasutusel olev agregeeritud statistika ja selle põhjal toodetud analüüsid

ei ole enam piisavad, et panustada tõendus põhise printsiibist lähtuvasse otsustusprotsessidesse ja teenuste arendusse. Tarbijad vajavad üksikasjalikumaid andmeid ja analüüsitulemusi eri rahvastikurühmade tervise seisundi ja tervishoiuteenuste kasutamise kohta. Samuti vajavad andmeesitajad rohkem analüütilisi ülevaateid oma tegevuse kohta. Vajalikud on statistilistele kvaliteedikriteeriumitele vastavad individuaalandmestikud, mis pakuksid võimaluse edasisteks analüüsideks rakendusuuringutes ja teadustöodes ning tervisetehnoloogia ja -teenuste arenduseks.

3. TAI hallatavate ja arendatavate andmebaaside, sh toitumise infosüsteemi NutriData (www.nutridata.ee) ja selle alamoodulite (toidu koostise andmebaas, andmesisetusplatvorm, toitumisprogramm ja teadustasand) kasutusvaru suurendamine ettevõtete, teadusasutuste ja tavatarbijate jaoks. NutriData infosüsteemi koostöös teiste organisatsioonide ja erasektoriga on seni jäänud puudu süsteemsest lähenemisest lõppkasutajate vajadustega arvestamisel. Edasises arendustegevuses on vaja esikohale seada organisatsioonidevahelist koostööd toetavad tegevused.

Prioriteetsetel arengusuundadel tegutsemise eesmärk on kasvatada TAI ühiskonna teenimise võimekust tervisevaldkonnas, toetada nutika spetsialiseerumise valdkonnana nimetatud tervise teenuste ja -tehnoloogia arendamist ning suurendada ressursside tõhusamat kasutamist.

TAI arengukava täitmist jälgime järgmiste võtmenäitajate kaudu:

- oodatav eluiga;
- tervena elatud aastate arv;
- 1.1 teadusartiklite arv;
- TAI-le viitamine meedias;
- rahastamise stabiilsus ja allikate mitmekesisus;
- töötajate haridustase.

Lisa. Tervise Arengu Instituudi arengukava 2016–2020 indikaatorid

Nr	Indikaator	Baastase		Eesmärk	Sihttase	Kommentaar
		2014	2015	2016	2020	
1	Oodatav eluiga aastates					
1.1	Oodatav eluiga - mehed	72,32	...	73*	75*	*RTA 2009–2020 eesmärk
1.2	Oodatav eluiga - naised	81,54	...	82,5*	84*	*RTA 2009–2020 eesmärk
2	Tervena elatud aastate arv					
2.1	Tervena elatud eluiga - mehed	53,1	...	57,5*	60*	*RTA 2009–2020 eesmärk
2.2	Tervena elatud eluiga - naised	57,1	...	62,5*	65*	*RTA 2009–2020 eesmärk
3	1.1.teadusartiklite arv	58	73	65	65	2013.–2015. aastate keskmine
4	Tervise Arengu Instituudile viitamine meedias (kordade arv)	1857	2347	2500	>3000	
5	Rahastamise stabiilsus ja allikate mitmekesisus					
5.1	Tervise Arengu Instituudi RE vahendite maht mln €	7,6	8,1	10,1*	11,4 **	*Kasv ESF tegevuste tagasitoomisest REsse **Kasv RKASi hinnatõusust ja tervishoiutöötajate palgakokkuleppes
5.2	RE väliste allikate arvelt tehtavad kulutused mln €	3,6	4,4	3,3*	4,0	*Kahanemine ESF tegevuste tagasiviimisest Resse
6	Haridustase (töötajate %)					
6.1	Doktorikraadiga (kõrgeima astme haridusega)	16	15	15	>15	Eesmärk on vähemalt baastaseme säilitamine
6.2	Magistrikraadiga (teise astme kõrgharidusega)	57	58	59	>60	

Lühendite selgitused:

- ... andmeid ei ole saadud
- ESF Euroopa Sotsiaalfond
- RE Riigieelarve
- RKAS Riigi kinnisvara aktsiaselts
- RTA Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020

1.1. teadusartikkel - Eesti Teadusinfosüsteemis (ETIS) on 1.1 teadusartikkel see, mis on kajastatud Thomson Reuters Web of Science andmebaasis ja/või Euroopa Teadusfondi humanitaarteaduste loendis ERIH (European Reference Index of the Humanities)